

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора юридичних наук, професора Кваші Оксани Олександрівни
на дисертацію Козачини Анни Меружанівни на тему
«Кримінальна відповідальність за декларування недостовірної інформації»,
представлену до захисту у спеціалізовану вчену раду Національної академії
внутрішніх справ на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми. Корупція є загрозою національній безпеці кожної держави та призупиняє демократичний розвиток країни, вона отруює економіку, політику, владу й інші не менш важливі сфери суспільного життя. На сучасному етапі розвитку суспільства питання протидії корупції є надзвичайно важливим для України, яка здобула незалежність й утвердилася як демократична держава у світовій спільноті. Сучасна ситуація в нашій державі є складною та доволі суперечливою, досі не забезпечено скоординованої державної політики в боротьбі з корупцією, вузьким видається бачення шляхів протидії цьому згубному явищу. Зусилля влади зводяться до традиційних підходів, які призводять до розпорошення антикорупційних заходів, що ґрунтуються на неефективних в умовах сьогодення репресивних засобах.

На думку іноземних урядовців і бізнесменів, поширення корупції є однією з головних проблем для розвитку нормальних економічних відносин між Україною та іншими країнами, причиною їхнього небажання інвестувати значні кошти у вітчизняну економіку. Зазначене засвідчує, що пошук ефективних шляхів протидії корупції в Україні є одним з пріоритетних завдань для нашого суспільства.

Отримання Україною статусу кандидата на членство в ЄС поставило перед нашою державою певні вимоги, які необхідно виконати в найближчій перспективі, з-поміж них такі: 1) ефективна протидія корупційним й іншим кримінальним правопорушенням у сфері службової та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг; 2) обов'язкове подання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого

самоврядування. Причому декларування має бути відкритим (гласним), крім інформації з обмеженим доступом, а також прозорим, тобто без можливості уникнути декларування чи подати недостовірні дані.

Виконати такі умови допомагає встановлена кримінальна відповідальність за декларування недостовірної інформації, однак, з огляду на євроінтеграцію та виклики сьогодення, зокрема воєнний стан, ст. 366-2 КК України потребує змін.

Зазначене обумовлює актуальність обраної теми дисертаційного дослідження та підтверджує його теоретичне і практичне значення. Актуальність теми також зумовлена курсом України на інтеграцію з ЄС, обов'язковою умовою якої узгодження норм національного законодавства з нормами держав ЄС.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача. Науковий рівень дисертаційного дослідження та наукових публікацій А. М. Козачини відповідає вимогам, що висуваються до робіт на здобуття ступеня доктора філософії галузі знань зі спеціальності 081 Право. Крім того, вивчення дисертації та наукових публікацій авторки засвідчують логічність структури дослідження, що надало можливість дисертантці визначити мету, об'єкт, предмет і завдання роботи та всебічно й повно проаналізувати задекларовану тему. У роботі використано сукупність загальнонаукових і спеціально-наукових методів пізнання, які дали змогу висвітлити й вирішити низку теоретичних та практичних питань теми дослідження.

Дисертацію виконано у Національній академії внутрішніх справ відповідно до Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11 липня 2001 року № 2623-III; Концепції Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, ратифікованої Законом України від 21 листопада 2002 року № 228-IV; законів України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII; «Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки» від 20 червня 2022 року № 2322-IX; Концепції реформування кримінальної юстиції України (Указ Президента України

від 8 квітня 2008 року № 311/2008); Плану заходів щодо реалізації цієї Концепції (розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2008 року № 1153-р); рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про запобігання корупції», Кримінального кодексу України від 27 жовтня 2020 року № 13-р/2020 (справа № 1-24/2020(393/20)); Переліку перспективних напрямів кандидатських та докторських дисертацій за юридичними спеціальностями (рішення Президії Національної академії правових наук України від 18 жовтня 2013 року № 86/11); Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки (постанова загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 року); Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2018–2020 роки (рішення Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 26 грудня 2017 року, протокол № 28/1).

Основні положення дисертації опубліковано в 12 наукових публікаціях, серед яких три статті – у наукових фахових виданнях України, одна – в зарубіжному науковому періодичному виданні (Республіка Словаччина), вісім тез доповідей, які оприлюднено на міжнародних, всеукраїнських і міжвідомчих науково-практичних конференціях.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях.

Ціла низка положень, висновків, пропозицій, рекомендацій, що викладені в дисертаційному дослідженні А. М. Козачини, були отримані вперше або істотно вдосконалені чи мають високий ступінь наукової новизни. За змістом розглянутих питань дисертація є прикладним монографічним дослідженням кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації. Конкретний внесок дисертантки полягає у формулюванні пропозицій щодо внесення змін до

антикорупційного законодавства України, зокрема щодо змісту ст. 366-2 КК України, а також розробленні наукових положень, які містять новизну.

Дисертантка вперше довела, що подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у повідомленні про суттєві зміни в майновому становищі також є формою вияву об'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366-2 КК України.

Слід підтримати пропозицію авторки доповнити ст. 366-2 КК України частинами 3–5, а їх санкції викласти в таких редакціях: 1) санкцію ч. 3: «карається обмеженням волі на строк до двох років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років»; 2) санкцію ч. 4: «карається обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років; 3) санкцію ч. 5: «карається обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років».

З метою комплексного запобігання корупції аргументовано необхідність встановити кримінальну відповідальність за декларування недостовірної інформації щодо всіх осіб, які зобов'язані подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

У дисертації також висловлено низку інших положень, висновків, пропозицій, які є оригінальними, спрямовані на розвиток ідей, які стосуються окресленої проблематики.

Таким чином, Козачина А.М. у своїй роботі продемонструвала високий теоретичний рівень викладу матеріалу, логіку дослідження, вміння застосовувати різноманітні методи наукового пізнання, аналізувати законодавчі акти, коректно полемізувати з іншими авторами, аргументовано обстоювати свою позицію, з

повагою ставитися до поглядів, які вона не поділяє, робити загальні науково та практично значущі висновки, які відповідають усім вимогам Положення на здобуття ступеня доктора філософії, є обґрунтованими та логічними, мають достатній ступінь наукової новизни та практичне значення.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Викладені у вступі та розділах основної частини роботи положення, які стосуються постановки проблеми загалом, окремих її аспектів, дають підстави для висновку, що опрацьовані авторкою питання є теоретично і практично важливими, водночас недостатньо вивченими в науці кримінального права. Обґрунтованість отриманих результатів дослідження, сформульованих положень і висновків дисертаційної роботи А.М. Козачини не викликають суттєвих зауважень. Висновки в дисертації сформовано відповідно до отриманих результатів, вони мають вагому аргументацію, свідченням чого є використана методологія дослідження, яка ґрунтується на сукупності загальнонаукових і спеціально-наукових методів пізнання. Обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, також забезпечена емпіричними даними, які охоплюють результати особистих спостережень з використанням власного досвіду роботи авторки.

Результати авторського емпіричного дослідження охоплювало: анкетування 268 працівників Національної поліції України; вивчення 95 вироків судів у провадженнях про кримінальні правопорушення, передбачені ст. 366-2 (366-1) КК України за період 2015–2023 років; статистичні дані Офісу Генерального прокурора щодо кількості зареєстрованих (облікованих) кримінальних правопорушень, передбачених ст. 366-2 (366-1) КК України, їх кримінально-правової характеристики та направлених обвинувальних актів до суду за 2015–2023 роки.

Тож тема рецензованої дисертації на здобуття ступеня доктора філософії в галузі права відповідає потребам сучасної юридичної науки, є актуальною, а дослідження – своєчасним. Актуальність теми належно обґрунтовано у вступній частині дисертації.

Отже, вивчення тексту роботи й опублікованих за темою дослідження праць дисертантки дає підстави для висновку про обґрунтованість сформульованих у дисертації наукових положень, висновків і рекомендацій.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методології наукової діяльності.

Наукові результати й положення, що винесені на захист, отримано завдяки використанню різноманітних методів. Постановка завдань, визначення мети, об'єкта та предмета дослідження є чіткими, зрозумілими й такими, що цілком відповідають загальним вимогам. Завдання наукового пошуку виконано, мети роботи досягнуто. Цей висновок підтверджують: 1) системне застосування в процесі дослідження загальнонаукових і спеціально-наукових методів: діалектичного, історико-правового, догматичного (логіко-юридичний), логіко-семантичного, системно-структурного аналізу, моделювання, ідеалізації, статистичного, морфологічного, порівняльно-правового, абстрагування, кібернетичного, соціологічного, аналізу, синтезу, індукції, дедукції; 2) опрацювання чисельної джерельної бази, зокрема законів й інших нормативно-правових актів; 3) результати авторського емпіричного дослідження; 4) узагальнення проведених раніше наукових досліджень кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації та порівняння їх з авторськими результатами дослідження; 5) належна аргументація висновків, пропозицій та рекомендацій, а також цілісність і логічна взаємопов'язаність усіх аспектів здійсненого дослідження.

Застосована методологія, опрацювання широкого масиву наукового, нормативного й емпіричного матеріалу, зіставлення інформації, отриманої з

різних джерел, висунення та перевірка авторських робочих гіпотез, підтвердження отриманих висновків теоретичними положеннями інших авторів й емпіричними (статистичними) даними, коректність використання термінологічного апарату й нове бачення його уніфікації та систематизації забезпечили достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які дисертантка сформулювала в роботі.

Основні положення дисертації, висновки й рекомендації апробовані дисертанткою на міжнародних, всеукраїнських, міжвідомчих конференціях і круглих столах, що також підтверджує їх достовірність.

Отже, поставлені наукові завдання виконано на високому методологічному рівні, а дисертант опанував необхідні компетенції для рівня доктора філософії.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що викладені в дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції мають прикладний характер, використовуються та можуть бути використані у: 1) законотворчій сфері – під час розроблення (опрацювання) законопроектів про внесення змін до КК України в частині кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації (лист Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності від 5 жовтня 2022 року № 04-27/122022/169036); 2) практичній діяльності – для правильної реалізації кримінального законодавства України в частині кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації (акт Головного слідчого управління Національної поліції України від 5 жовтня 2022 року); 3) освітньому процесі та науково-дослідній роботі – під час викладання та вивчення навчальних дисциплін «Кримінальне право. Загальна частина», «Кримінальне право. Особлива частина», «Кримінально-правова кваліфікація», «Кваліфікація окремих видів кримінальних правопорушень», «Особливості кваліфікації окремих видів кримінальних правопорушень», «Актуальні проблеми застосування кримінального законодавства», «Кримінальне право: доктринальні та практичні проблеми» (акт Національної академії внутрішніх справ від 24 травня 2023 року).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертація виконана українською мовою. Стиль викладення матеріалу – науковий. Повністю відповідає вимогам, що висуваються до написання даного виду робіт. Структурно дисертація складається із вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і п'яти додатків. Структуру дисертації слід визнати достатньо продуманою та логічною, оскільки вона охоплює всі ключові проблеми досліджуваної теми, положення роботи внутрішньо пов'язані між собою, висновки закономірно підсумовують попередній матеріал з розглянутого питання.

У вступі обґрунтовано вибір теми дисертації; визначено її зв'язок з науковими програмами, планами, темами; сформульовано мету й завдання відповідно до визначених об'єкта та предмета дослідження; схарактеризовано її методологію; висвітлено наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, надано відомості щодо шляхів і форм їх упровадження; наведено відомості щодо апробації та публікацій авторки, у яких відображено основні положення роботи; викладено основні положення щодо структури та обсягу дисертації.

У першому розділі дисертації *«Теоретичні, методологічні та правові засади дослідження кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації»* проаналізовано положення доктрини кримінального права в частині кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації. Такий аналіз надав можливість засвідчити, що, попри вагомий внесок вітчизняних учених у науку кримінального права з окресленої тематики, низка правових питань залишається не цілком дослідженою, зокрема питання предмета й суб'єкта декларування недостовірної інформації, ознак об'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366-2 КК України, правил його кваліфікації та особливостей призначення покарання і звільнення від його відбування.

Сформовано оптимальний комплекс методів, необхідних і достатніх для наукового дослідження кримінальної відповідальності за декларування

недостовірної інформації. Повноту методологічних засад дослідження забезпечено системою таких методів: діалектичний, історико-правовий, догматичний (логіко-юридичний), логіко-семантичний, системно-структурного аналізу, моделювання, ідеалізації, статистичний, морфологічний, порівняльно-правовий, абстрагування, кібернетичний, соціологічний, аналізу, синтезу, індукції, дедукції.

Проаналізовано генезу кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації. Констатовано, що 14 жовтня 2014 року Законом України «Про запобігання корупції» доповнено КК України ст. 366-1, чим вперше в Україні було встановлено кримінальну відповідальність за декларування недостовірної інформації. 27 жовтня 2020 року ст. 366-1 КК України було визнано неконституційною, відповідно до рішення Конституційного Суду України у 69 справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про запобігання корупції», Кримінального кодексу України. 30 грудня 2020 року з КК України виключено ст. 366-1 у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення відповідальності за декларування недостовірної інформації та неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування». Крім того, КК України доповнено ст. 366-2 «Декларування недостовірної інформації» та ст. 366-3 «Неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування». 29 червня 2021 року декларування недостовірної інформації було віднесено до кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією, у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України щодо вдосконалення відповідальності за декларування недостовірної інформації та неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування».

Вивчено зарубіжний досвід встановлення кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації, на підставі чого обґрунтовано, що відповідальність за таке діяння встановлено лише в Литві, Латвії, Естонії, Вірменії, Молдові, Грузії, Узбекистані, Таджикистані та Казахстані, тобто в державах, які раніше належали до складу Радянського Союзу. Норми про кримінальну відповідальність за декларування недостовірної інформації, у законодавстві зарубіжних держав мають санкції, у яких передбачено покарання у виді позбавлення волі строком до 2 років, хоча є і винятки (Литва, Молдова).

Констатовано, що КК Естонії передбачає дві майже однакові статті, які встановлюють відповідальність за декларування недостовірної інформації, відмінність полягає у відомостях, які подають у декларації: відомості, які підлягають оприлюдненню, і відомості, які не підлягають оприлюдненню. У другому випадку відповідальність може наставати за «преюдиційністю», тобто в разі, якщо особа раніше була піддана адміністративному стягненню за подання недостовірних відомостей у декларації та знов вчиняє це діяння. В українському законодавстві такі обставини для притягнення до кримінальної відповідальності не передбачено, тобто адміністративна і кримінальна відповідальність за декларування недостовірної інформації розмежовуються лише за розміром неправдивих відомостей, а не за повторністю дій.

У другому розділі дисертації «Об'єктивні та суб'єктивні ознаки декларування недостовірної інформації» окреслено особливості родового, видового й безпосереднього об'єктів досліджуваного складу кримінального правопорушення; проаналізовано теоретичні положення об'єктивної сторони декларування недостовірної інформації; схарактеризовано ознаки суб'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366-2 КК України; визначено особливості суб'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366-2 КК України. Констатовано, що правова норма, яка передбачає

кримінальну відповідальність за декларування недостовірно інформації, є бланкетною і відсилає до Закону України «Про запобігання корупції».

Недостовірною інформацією в декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, визначено розбіжності доходів і витрат суб'єкта декларування (достатність офіційно отриманих доходів для придбання та/або утримання майна; неправдиві відомості щодо наявності та/або доходів від нерухомого майна, рухомого майна, корпоративних прав, нематеріальних активів, будь-яких інших доходів), вартість яких відрізняється від достовірних на суму понад 250 прожиткових мінімумів для працездатних осіб.

З огляду на зміст ст. 366-2 КК України й сутність декларування, аргументовано, що потерпілим від декларування недостовірної інформації є держава та суспільство. Визначено, що внесенням суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларацію слід вважати внесення до електронної форми декларації, розміщеної на офіційному вебсайті НАЗК, відомостей, які підлягають обов'язковому внесенню та цілком або частково не відповідають дійсності, і відправлені до Національного агентства з питань запобігання корупції декларації з такими відомостями.

Обґрунтовано, що кримінальне правопорушення, передбачене ст. 366-2 КК України, має формальний склад (обов'язковою ознакою об'єктивної сторони є лише діяння), і його слід вважати закінченим з моменту вчинення такого суспільно небезпечного діяння, тобто з моменту внесення суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей до декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Однак, з огляду на окремі положення Закону України «Про запобігання корупції», декларування недостовірної інформації слід вважати закінченим не з моменту внесення суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей до декларації або повідомлення про суттєві зміни в майновому становищі, а з моменту закінчення

строку та кількості спроб її виправлення або з моменту закінчення 10-денного строку, необхідного для повідомлення Національного агентства з питань запобігання корупції про суттєві зміни в майновому становищі.

Науково доведено, що подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у повідомленні про суттєві зміни в майновому становищі також є формою вияву об'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366-2 КК України.

Суб'єктом декларування недостовірної інформації є спеціальний – суб'єкт декларування, тобто особи, які відповідно до ч. 1 і 2 ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції» зобов'язані подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Аргументовано необхідність встановити кримінальну відповідальність за декларування недостовірної інформації щодо всіх осіб, які зобов'язані подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Констатовано, що диференціації кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації залежно від статусу суб'єкта правопорушення немає. З метою вирішення цього питання запропоновано ст. 366-2 і 366-3 КК України доповнити ознаками, які обтяжують відповідальність, – вчинення діяння службовою особою, яка займає відповідальне становище, і службовою особою, яка займає особливо відповідальне становище.

Науково доведено, що декларування недостовірної інформації вчиняють з умисною формою вини, зокрема з прямим умислом.

У третьому розділі дисертації «Особливості кваліфікації декларування недостовірної інформації та покарання за це діяння» розроблено правила кваліфікації досліджуваного кримінального правопорушення та розглянуто сучасний стан призначення покарання за декларування недостовірної інформації.

Аргументовано, що кримінальне правопорушення, передбачене ст. 366-2 КК України, слід відмежовувати від кримінальних правопорушень,

передбачених ст. 358 і 366 КК України, за суб'єктом, а також з огляду на правила подолання конкуренції загальної та спеціальної норм, шляхом застосування останньої. Констатовано, що відмежовувати кримінальне правопорушення, передбачене ст. 366-2 КК України, від адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 172-6 КУпАП «Порушення вимог фінансового контролю», слід з огляду на суму недостовірних відомостей.

Обґрунтовано, що формулювання пропозицій щодо змінення санкцій кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366-2 КК України, необхідно здійснювати з огляду на положення рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про запобігання корупції», Кримінального кодексу України від 27 жовтня 2020 року № 13-р/2020. Констатовано, що ст. 366-2 КК України, яка передбачає кримінальну відповідальність за декларування недостовірної інформації, має чіткі визначеність і санкцію, що відповідає суспільній небезпечності діяння.

У висновках здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, що полягає в дослідженні особливостей кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації. Досягнення мети такого дослідження надало можливість сформулювати низку нових положень і пропозицій, що мають значення для науки та практики й відповідають вимогам наукової новизни.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації на практиці. Отримані результати дисертаційного дослідження Козачини Анни Меружанівни на тему «Кримінальна відповідальність за декларування недостовірної інформації» може бути рекомендовано для використання в освітньому процесі закладів вищої освіти юридичного профілю, у науково-дослідних розробках наукових установ, під час підготовки наукових публікацій та монографій, планування досліджень за цим напрямом.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації. Констатуючи позитивні моменти дисертаційного дослідження, слід зазначити, що деякі положення дисертації, висновки, пропозиції та рекомендації мають дискусійний характер, викликають певні заперечення або потребують додаткової аргументації, зокрема:

1. У підрозділі 1.2 дисертації «Історичний розвиток кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації» авторка виокремила два періоди генези кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації, а саме: 1) 14 жовтня 2014 року – 4 грудня 2020 року – криміналізація, становлення та декриміналізація декларування недостовірної інформації у ст. 366-1 КК України; 2) 4 грудня 2020 року й донині – повторна криміналізація декларування недостовірної інформації в ст. 366-2 КК України та диференціація кримінальної відповідальності за це діяння. З огляду на зміст дисертації не зрозуміло, чи взагалі розглядала авторка наукові положення інших учених щодо періодизації кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації, чи є інші варіанти періодизації, чи таку періодизацію було запропоновано вперше. Якщо так, то чому таке положення не було відображено в науковій новизні?

2. У підрозділі 1.3 дисертації «Кримінальне законодавство зарубіжних держав про відповідальність за декларування недостовірної інформації» авторка здійснила компаративістське дослідження та виокремила певні аспекти, які притаманні нормам КК інших держав, однак яких немає в національному кримінальному законодавстві в частині кримінальної відповідальності за досліджуване діяння. Попри це, авторка не зазначила, чи є положення в законодавстві інших держав, які доцільно імплементувати в українське. Тобто результати порівняльно-правового дослідження не були враховані А.М Козачиною під час конструювання моделі нової редакції ст. 366-2 КК України.

3. У підрозділі 2.1 дисертації «Об'єкт декларування недостовірної інформації» авторка зазначає: «...родовим об'єктом кримінальних правопорушень, передбачених

розділом XVII Особливої частини КК України, слід визначити суспільні відносини у сфері забезпечення належної службової діяльності визначених суб'єктів державного апарату та органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ і організацій як публічного, так і приватного права, а також діяльності, пов'язаної із наданням публічних послуг». Крім того, «Видовими об'єктами кримінальних правопорушень, передбачених розділом XVII Особливої частини КК України, є: 1) суспільні відносини, що забезпечують нормальну діяльність державного та громадського апарату, а також апарату управління підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності; 2) суспільні відносини, що забезпечують нормальну діяльність, пов'язану з наданням публічних функцій».

Отже, авторка визначила, що є родовим і видовим об'єктами кримінальних правопорушень, передбачених розділом XVII Особливої частини КК України. Однак завдання цього розділу та завдання, визначене у вступній частині дисертації (визначити зміст родового, видового й безпосереднього об'єктів кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366-2 КК України) не було цілком виконано. Дисертантка конкретно не визначила, що є родовим і видовим об'єктами кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366-2 КК України, обмежившись лише визначенням безпосереднього об'єкта, яким вона вважає «суспільні відносини у сфері забезпечення належної службової діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування в частині декларування інформації, визначеної Законом України «Про запобігання корупції». Вважаємо за доцільне конкретизувати зміст родового й видового об'єктів декларування недостовірної інформації з позицій дисертантки.

4. У вступній частині дисертації в категорії «дістало подальший розвиток», а також у підрозділі 2.1 «Об'єкт декларування недостовірної інформації» авторка зазначає, що «потерпілим від кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366-2 КК України, є держава й суспільство». Однак, обґрунтовує це лише тим, що «Оскільки предметом кримінального правопорушення, передбаченого

ст. 366-2 КК України, є декларація особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, то для встановлення потерпілого від кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366-2 КК України, необхідно визначити, хто може бути потерпілим від такого діяння, на наш погляд – держава та суспільство». По-перше, таке твердження потребує обґрунтування. По-друге, у підрозділі 2.2 «Об'єктивна сторона декларування недостовірної інформації» авторка зазначає, що кримінальне правопорушення, передбачене ст. 366-2 КК України, має формальний склад, а тому наслідки є факультативною ознакою об'єктивної сторони. У зв'язку з цим потерпілий також має бути факультативною ознакою, оскільки наслідки стосуються до потерпілого. Однак про це не йдеться в дисертації, натомість авторка досліджує потерпілого від декларування недостовірної інформації як обов'язкову ознаку об'єкта кримінального правопорушення.

Доходимо висновку, що положення про потерпілого від кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366-2 КК України, потребує роз'яснення та обґрунтування. Висловлюю сподівання, що окреслені зауваження та рекомендації стануть предметом подальших наукових розвідок здобувачки. Дисертація А.М. Козачини на тему «Кримінальна відповідальність за декларування недостовірної інформації» виконана на достатньому науковому рівні, із широким використанням загальної та спеціальної літератури, має теоретичну і практичну значущість.

Слід відмітити, що вказані зауваження і побажання є рекомендаційними і в цілому не позначаються на позитивній оцінці дисертації, а насамперед характеризують складність та актуальність досліджуваної проблематики, оскільки спрямовані на поглиблення наукової дискусії під час прилюдного захисту.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій авторки фактів порушення академічної доброчесності не виявлено. Дисертація є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Висновок про відповідність дисертації поставленим вимогам.

Дисертаційна робота Козачини Анни Меружанівни «Кримінальна відповідальність за декларування недостовірної інформації» є прикладною, завершеною кваліфікаційною працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретну наукову проблему, яка має істотне значення для кримінального права, на підставі чого внесено змістовні пропозиції стосовно вдосконалення деяких положень КК України та практики їх застосування.

Дисертація відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2019 року № 283); а також наказу МОН України від 12 січня 2017 року № 40 щодо оформлення дисертації, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 зі змінами внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 року № 502), а авторка дисертації Козачина Анна Меружанівна заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право».

Офіційний опонент:

**Провідний науковий співробітник
відділу проблем кримінального права,
кримінології та судоустрою Інституту
держави і права імені В.М. Корецького
Національної академії наук України,
доктор юридичних наук, професор**

Оксана КВАША

Підпис: *Кваша О.О.*
ПОСВІДЧУЮ
Вчений секретар Інституту
держави і права
імені В.М. Корецького НАН України
31. січня 2024р.